

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle

Asia: HE 4/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta

Attendo Suomi Oy (myöhemmin ”Attendo”) kiittää hallituksen esitystä 4/2020 vp (myöhemmin ”Hallituksen esitys”) koskevasta lausuntopyynnöstä.

Attendolla on tiedossa Hyvinvointiala Hali ry:n lausunto Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle 19.2.2020. Attendo yhtyy Hyvinvointiala Hali ry:n lausuntoon ja siinä esitettyihin perusteisiin ja toteaa kohteliaimmin seuraavaa.

Lausunnon yhteenveto

- Rahoitus suurelta osin alkaa vasta siirtymäkauden jälkeen. Tämä johtaa kestävämpään tilanteeseen ja kysymykseen siitä, miten kunnat ja palveluntuottajat voivat valmistautua lain täysimittaiseen voimaantuloon, mikäli kunnilla ei ole vielä tähän vaadittavaa rahoitusta käytettävissään, eikä kunnilla siten ole mahdollisuutta palkata itse omiin toimintoihinsa lisää henkilökuntaa jo hyvissä ajoin siirtymäajalla, saati maksaa palveluntuottajille sen lisärekrytointien (=sen tekemästä valmistautumisesta) aiheuttamista kustannuksista. Tilanne johtaa ”yhden yön” kaaokseen. Edellä mainituista syistä on syytä pohtia, onko siirtymäaikaa tarkoituksenmukaista porrastaa ja onko sen pituutta syytä pidentää muutamalla vuodella.
- Hallitukseen esitykseen tarvitaan selkeämpi määrittely mm. hoiva-avustajien määrälle ja opiskelijoiden käytölle, jotta yksityinen (=toimilupa) ja julkinen (=ei toimilupaa) asetetaan aidosti samalle viivalle. Hoiva-avustajien määrän osalta tulee määrittää, että hoiva-avustajia voi olla enintään 25-30 % mitoitushenkilöstöstä. Opiskelijoiden osalta tulee määrittää, että heillä tulee olla suoritettuna vähintään 40 opintosuoritus pistettä.
- Hallituksen esitykseen on kirjattu aivan oikein, että erillistä tukipalveluindeksiä ei ole tarkoituksenmukaista määrittellä laissa olevana ehdottomana indeksinä. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisiin perusteluihin tulisi kuitenkin erikseen kirjata, että toimilupaviranomainen ei saa enää kategorisesti edellyttää yksityisten palveluntuottajien toimiluvissa ollutta erillistä 0,10 tukipalveluhenkilöstöä koskevaa vaatetta.
- Vaikka on ymmärrettävää jakaa jatkossa hoivakodin työt välittömiin ja välillisiin asiakastöihin, ei tämä jako kaikilta osin toimi käytännön elämässä ja johtaa päivittäiseen erilaisten askareiden ”kellottamiseen” sen määrittämiseksi, mikä milloinkin yksittäisen hoitajan työpäivässä on ollut välitöntä ja mikä välillistä. Tähän kokonaisuuteen voidaan tuoda lisää käytännönläheisyyttä ”ruoan laajamittaisen lämmittämisen” ja ”yllätyksissä tilanteissa tehtävän siistimisen ja muun asukkaan elinympäristön viihtyvyydestä huolehtimisen” -määritelmiä yksityiskohtaisemmin avaavalla ja konkreettisin esimerkein ottamalla tässä huomioon tavanomaisia hoivakodissa tehtäviä hyvin pienimuotoisia, erittäin vähän aikaa vieviä ja yleensä yhdessä asiakkaan kanssa tehtäviä askareita (aamu- ja iltapuuron lämmitys, voileivän voitelu, roskan poisvienti, pöydän pyyhintä, pyykkien vieminen pesutupaan jne.), joiden tulisi selvästi kuulua välittömiin asiakastyöhön.
- Muutosten taloudelliset vaikutukset on arvioitu selkeästi alakanttiin.

- **Palveluntuottajilla on siirtymäkauden aikana velvollisuus osoittaa, että mitoitus ei asiakkaiden hoidon tarpeiden perusteella edellytä vielä 0,70 mitoitusta.** Millä tavalla palveluntuottaja voi täyttää tämän osoitusvelvollisuutensa? Ainoaksi tarkoituksenmukaiseksi ratkaisuksi tulee RAI-järjestelmän käyttöönotto jo heti siirtymäkauden alussa, koska järjestelmä on muutoinkin tulossa käyttöön siirtymäkauden jälkeen (miksi hankkia lyhyeksi ajaksi jokin toinen järjestelmä/menetelmä tähän laissa asetettuun osoitusvelvollisuuteen). Ongelmaksi muodostuu mm. se, että rahoitus RAI-järjestelmään ei kuitenkaan ole käytössä täysimittaisesti heti siirtymäkauden aikana.
- **Työvoiman saatavuusongelmien keskeisiä ratkaisukeinoja ovat hoiva-avustajien koulutusohjelmien ja käytön merkittävä lisääminen, alan opiskelijoiden aiempaa kattavampi hyödyntäminen, työperäisen maahanmuuton merkittävä lisääminen sekä EU/ETA-alueen ulkopuolelle tutkinnon suorittaneiden alan työntekijöiden tutkinnon aikaisempaa nopeampi ja vähemmän byrokraattinen tunnustaminen.** Ilman näitä keinoja ei ehdottomaan 0,70 mitoitusvaatimukseen tulla pääsemään siirtymäajan päätyttyä.

Rahoituksen ongelmat kunnille ja palveluntuottajille

Hallituksen esityksessä olevassa taulukossa henkilöstön lisäyksestä johtuvien kustannuksien rahoitustapoina on mainittu kustannusten korvaaminen kunnille 100 % valtionosuutena sekä yksityisten palveluntuottajien lisäkustannusten korvaaminen sopimusten päivitysten kautta.

Hallituksen esityksessä olevassa taulukossa 4 on selkeästi kuvattu rahoituksen pääosin alkavan vasta siirtymäkauden jälkeen.

Yhteenveto taloudellisista vaikutuksista ja henkilöstön lisäyksestä
Taulukko 4. Yhteenveto taloudellisista vaikutuksista

Käintein (vuoden 2020) hinnoin		2020	2021	2022	2023	2024
Rahoitus- tapa	Kustannus	5 kk (voim. 1.8)			0,7 voi- maan 1.4	
VOS	Mitoituksen nosto	2,7	6,5	6,5	178,9	238,6
VOS	Mitoituksen laskentatavan muutokset	9,7	23,2	23,2	23,2	23,2
VOS	RAI-koulutuskustannukset kunnille ja yksityisille palveluntuottajille yhteensä	1,3	1,3	1,3	1,6	0
VOS	RAI-tietojärjestelmäkustannukset kunnille ja yksityisille palveluntuottajille yhteensä	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
	VOS Yhteensä	17,7	35,0	35,0	207,7	265,8
	FHL:n määräaikaiset kustannukset	0,8	0,3	0,2	0,2	0
	FHL:n pysyvät kustannukset	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
	Kaikki yhteensä	19,0	35,8	35,7	208,4	266,3

Rahoitus **ei voi alkaa** vasta siirtymäkauden päättymisestä lähtien, vaan sen tulee alkaa jo välittömästi **lain tultua voimaan 1.8.2020**, jotta palveluntuottajat voivat alkaa varautua mitoituksen nostamiseen hyvissä ajoin siirtymäkauden aikana ja jotta vältetään kaaos sekä ”yhden yön” aikana tehtävät rekrytoinnit 1.4.2023. Mikäli valtionosuuksin järjestettävä kuntien rahoitus alkaisi vasta siirtymäkauden jälkeen, ei kunnilla ja yksityisillä palveluntuottajilla ole taloudellisia resursseja palkata siirtymäkauden aikana laissa 1.4.2023 edellytettyä 0,7 indeksin mukaista hoitohenkilöstöä ja täten valmistautua muutokseen. Alalla, jossa katteet ovat pieniä, on asiassa pelkona se, että monet yritykset voisivat ajautua konkurssiin tai vakaviin maksuvaikeuksiin valmistautuessaan tunnollisesti muutoksen tuomiin henkilöstövaatimuksiin saamatta siitä kuitenkaan vielä korvausta.

Keskeinen kysymys on se, miten kunnat voivat rahoittaa omat lisärekrytointinsa ja yksityisten ja kolmannen sektorin lisärekrytoinnit jo siirtymäkauden aikana, kun valtiolta tuleva rahoitus alkaa vasta siirtymäkauden jälkeen. Hallituksen esityksessä oleva lauseke sopimusten uudelleenkilpailuttamisesta siirtymäkauden aikana ei siis missään nimessä riitä, koska ei kunnilla ole vielä lisärahoitusta näiden uudelleenkilpailutusten aikana. Rahoituksen käytännön toteutus valtiolta kunnille tulee selvittää lain yksityiskohtaisissa perusteluissa täsmällisesti ainakin seuraavilta osiltaan: 1) miten määritellään kunkin kunnan osuudet vuosittain, 2) miten huolehditaan, että rahat menevät nimenomaan hoivapalveluihin ja niiden lisäkustannuksiin, 3) miten palveluntuottajia tarkalleen ottaen kompensoidaan lisähenkilökunnan rekrytoinnista, 4) miten toimitaan jos palveluntuottaja esittää todellisiin muuttuneisiin henkilöstökustannuksiin perustuvan hinnankorotuksen ja kunta ei tätä hyväksy.

Lakiluonnoksessa ei ole myöskään millään tavalla otettu kantaa siihen, että miten huolehditaan siitä, että kunnille ohjattava rahoitus kohdistuu nimenomaan lakiluonnoksen aiheuttamiin lisäkustannuksiin. Tämä rahoitus tulisi ”korvamerkitä” siten, että kunnat ohjaavat saamansa rahoituksen juuri lakiluonnoksessa kustannuksia aiheuttaviin tekijöihin, eivätkä esimerkiksi kunnan uuteen kouluhankkeeseen.

Siirtymäaika on erittäin tiukka ja rahoituksen aloitus tekee siitä mahdottoman

Siirtymäaika on Attendon näkemyksen mukaan todella tiukka ja vaikeasti saavutettava.

Hallituksen esityksessä tulee ratkaista **täysin toisella tavalla** valtionosuuksilla kunnille jaettavan rahoituksen aikataulut sekä oikea-aikaisuus suhteessa palveluntuottajien valmistautumiseen ja varautumiseen mitoituksen nostossa. Lakiluonnoksen nykyinen muotoilu – jossa kuntien täysimittainen rahoitus ei ala jo siirtymäkaudella – johtaa **täysin kestävämmään** tilanteeseen, jossa palveluntuottajat pakotetaan varautumaan mitoituksen nostoon esimerkiksi 0,55-0,60 tasosta 0,70 tasoon yhden yön aikana (1.4.2023). Tästä syystä on äärimmäisen tärkeää ratkaista kuntien saama rahoitus siten, että tällaista ”yhden yön” valmistautumista ei jouduta tekemään, vaan rahoitus kunnille aloitetaan jo **hyvissä ajoin siirtymäkauden aikana** ja vastaavasti palvelutuotannon hinnoittelu ostopalveluissa muutetaan tätä valmistautumista ja kohonneita henkilöstökustannuksia vastaavaksi.

Hallituksen esityksessä tulisi antaa täysin yksiselitteinen kanta siihen, että kuntien on hyväksyttävä palveluntuottajien todellisiin lainsäädännön asettamiin uusiin vaatimuksiin sekä niistä seuraaviin kustannuksiin perustuvat hinnankorotukset riippumatta sopimuksen sanamuodosta tai siitä, milloin (siirtymäkauden minä vuonna tai jopa siirtymäkauden jälkeen) sopimus päättyy.

On syytä vielä kertaalleen tarkoin pohtia, olisiko siirtymäaika tarkoituksenmukaista jakaa useampaan osaan, jolloin mitoitusvaatimus nousisi vähitellen kohti 0,7 tasoa ja olisiko lain voimaantuloa syytä lykätä eteenpäin muutamalla vuodella. Tämä portaittainen siirtyminen ja lain voimaantulon siirtäminen muutamalla vuodella varmistaisi nykyistä muotoilua paremmin palveluntuottajien valmistautumista muutokseen, selkiyttäisi sekä aikatauluttaisi kuntien saamaa rahoitusta sekä mahdollistaisi paremmat lähtökohdat myös yksityisille palveluntuottajille nostaa

Mitoitukseen laskettavan henkilöstön ongelmakohdat – eduskunnan vai toimilupaviranomaisen säätämä taso?

Hallituksen esitys osittain selkiyttää hoiva-avustajille sekä opiskelijoille asetettuja vaatimuksia ja hyödyntämistä. Hoiva-avustajien määrän lisääminen sekä opiskelijoiden tutkintoa/sopimusmuotoa koskevien vaatimusten lieventäminen ovat Attendon näkemyksen mukaan keskeisiä ratkaisuja

työvoiman saatavuusongelmiin yhdessä työolojen parantamisen sekä työperäisen maahanmuuton lisäämisen kanssa.

Hallituksen esitystä tulee täsmentää siten, että yksityiskohtaisissa perusteluissa tuodaan esille seuraavat asiat:

- Jotta voidaan huolehtia riittävästä potilas- ja asiakasturvallisuudesta sekä siitä, että toimintayksiköiden hoidollisen tukirangan muodostavat lähihoitajat sekä sairaanhoitajat, hoito-apulaisten ja hoiva-avustajien enimmäismäärä toimintayksikössä olisi rajattava lain yksityiskohtaisissa perusteluissa **enintään 25-30 % mitoitushenkilöstöstä**. Attendo ei pidä tarkoituksenmukaisena jättää edellä mainittujen henkilöstöryhmien käyttöä täysin avoimeksi (jollainen se tällä hetkellä Hallituksen esityksessä on), jolloin palveluntuottajat saattavat ajatella, että valtaosa toimintayksikön henkilökunnasta voisi kuulua edellä mainittuihin hoiva-avustajien tai hoitoapulaisten henkilöstöryhmiin.
- Hoiva-avustajien ja hoitoapulaisten käytön rajaaminen enintään 25-30 % tarkoittaa sitä, että 60-paikkaisessa hoivakodissa saisi sekä aamu- että iltavuorossa olla ainoastaan yksi hoiva-avustaja per ryhmäkoti. Selkeä kirjaus lakiin myös mahdollistaa julkisten (ei toimilupaa) ja yksityisten (toimilupa) palveluntuottajien yhdenvertaisen kohtelun.
- Hoiva-avustajien määrällisen rajoituksen lisäksi Hallituksen esityksen yksityiskohtaisia perusteluita tulee täsmentää sen suhteen, missä opintojen vaiheessa lähihoitajan tulee olla, jotta hänet voidaan laskea mitoitukseen **lähihoitajana**. Hallituksen esitykseen on kirjattu, työnantaja itse arvioi opiskelijan riittävän osaamisen tason. Attendon näkemyksen mukaan kyseinen kirjaus ei ole riittävä ja Hallituksen esityksen yksityiskohtaisia perusteluita tulee täsmentää, jotta vältetään tulevat soveltamis- ja tulkintaongelmat palveluntuottajien ja valvontaviranomaisten välillä. Attendo esittää, että valtakunnallinen lakiin kirjattava soveltamisperiaate voisi olla mitoitukseen lukeminen **yhden lukuvuoden opintojen jälkeen (tarkoittaen noin 40 opintosuoritus pistettä)**. Selkeä kirjaus lakiin myös mahdollistaa julkisten ja yksityisten palveluntuottajien yhdenvertaisen kohtelun.
- Lakiesityksessä tulisi ottaa julkisen vallan julkilausumana kantaa myös siihen, että palveluiden ostajien (kunnat) sopimuksissa esittämät vaatimukset tulisivat olla yhdenmukaisia lainsäädännössä esitettyjen vaatimusten ja rajausten kanssa. Sopimuksissa ei saisi edellyttää lainsäädännöstä tiukempia vaatimuksia, koska tämä johtaisi mahdolliseen eriarvoiseen kohteluun eri kuntien välillä (esimerkiksi tilanteessa, jossa samassa palvelutalossa on useamman kunnan sijoittamia asiakkaita) ja kunnan oman tuotannon ja kunnan ostopalvelutuotannon välillä.
- Sopimuksissa olevat lainsäädäntöä tiukemmat vaatimukset voivat aiheuttaa **vakavia** ongelmia palveluntuottajille täyttää laissa asetetun 0,7 mitoitusvaatimuksen välittömään asiakastyöhön osallistuvan henkilöstön osalta, mikäli esimerkiksi kunnan ostopalvelusopimuksessa ei hyväksytä hoiva-avustajien käyttöä tai opiskelijoilta edellytetään lainsäädännön tasosta huomattavasti korkeampia opintosuoritus- tai koulutusvaatimuksia. Samoja vakavia ongelmia aiheuttaa myös se, mikäli toimilupaviranomainen rajaa yksityisten palveluntuottajien toimiluvissa hoiva-avustajien tai opiskelijoiden käyttöä tavalla, joka on vastoin Hallituksen esityksessä kuvattua henkeä.

Kirjaus tukipalveluista on tervetullut, mutta jättää valvontaviranomaiselle vallan

Attendo sinänsä pitää erittäin tervetulleena lakiluonnoksessa olevaa kirjausta siitä, että erillistä tukipalveluindeksiä ei ole tarkoituksenmukaista kirjata lakiin. Palveluntuottajan tulee voida itse arvioida riittävät resurssit, tuotantotavat sekä menetelmät tukipalveluiden tuottamisessa. Tukipalvelut ovat erityisesti se palvelutalon osa-alue, jossa teknologiaa ja innovointeja voidaan hyödyntää aidosti ihmisen tekemää työtä vähentävästi.

On tärkeää huomioida, että **nykyisissä** yksityisten palveluntuottajien toimiluvissa oleva erillinen tukipalveluiden mitoituksivaatimus ei kannusta yksityisiä palveluntuottajia innovointeihin tai toiminnan tehostamiseen tai kehittämiseen.

Esimerkiksi tehokkaan/modernin keittiökoneen hankinta saattaa johtaa esimerkiksi yhden kokin työpanoksen tarpeen poistumiseen. Tämä työn korvaaminen mittavalla keittiölaiteinvestoinnilla ei saisi johtaa yksityisen palveluntuottajan toimilupaan kirjatun ”betonoidun” tukipalveluindeksin kautta siihen, että esimerkissä käytetyn kokin tilalle on pakko palkata esimerkiksi laitoshuoltaja, jotta sama toimiluvassa edellytetty indeksivaatimus täytetään toimilupaviranomaisen suuntaan. Hallituksen esityksessä ei ole miltään osin otettu kantaa siihen, miten tukipalveluiden indeksivaatimuksissa toimitaan nykyisten ja tulevien toimilupien osalta.

Välittömän ja välillisen asiakastyön ongelmat käytännön arjessa

Vaikka lähtökohdiltaan määrittely välittömään ja välilliseen asiakastyöhön on onnistunut, on määrittelmä monilta osin sekava ja ainutlaatuinen koko Euroopassa. Palvelutalo on ikäihmisen oma koti. Hoitajan tehtävänä on alan kokonaisvaltaisena ammattilaisena auttaa ikäihmistä päivittäisissä arjen askareissa kodissaan. Myös Hallituksen esitys rakentuu tälle lähtökohdalle.

Välittömän ja välillisen työn rajanvedossa ei ole Attendon näkemyksen mukaan otettu riittävällä tavalla huomioon kotihoidon toimintamallia. Jako välittömän ja välillisen asiakastyön osalta johtaa lakiluonnoksessa esitetyllä tavalla hoivakodin päivittäisessä arjessa siihen, että esimerkiksi aamupuuron keittäminen ja päivällisen lämmittäminen joudutaan kellottamaan ja siten raportoimaan erillisenä työaikana. Hallituksen esityksessä tätä problematiikkaa on pyritty ratkaisemaan sillä, että tällaisista, välilliseksi työksi lukeutuvista tehtävistä, tulisi olla etukäteisesti maininta työntekijän tehtävänkuvassa ja täten ikään kuin etukäteen määriteltäisiin välillisiin töihin käytettävä aika. Tämä Hallituksen esityksen ratkaisuehdotus ei ole käytännön elämässä toteutettavissa oleva ja realistinen johtuen muun muassa siitä, että päivät hoivakodeissa ovat erilaisia ja välillä saattaa olla tilanteita, että välillistä työtä ei tarvitse tehdä, kun taas esimerkiksi akuuteissa sairaustapauksissa muutoin välittömään työhön osallistuva työntekijä saattaisi joutua tekemään muutamia välilliseen työhön Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan kuuluvia askareita sairastuneen työntekijän sijasta.

Välittömään työhön **kelpaa** Hallituksen esityksen mukaan ”yksittäisten asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamiseksi lämmitettävät yksittäiset ateriat sekä yllättävissä tilanteissa tehtävä siistiminen ja muu asiakkaan elinympäristön viihtyvyydestä huolehtiminen sekä yksikön ulkopuoliset aktiviteetit.” (s. 88).

Välittömään työhön **ei kelpaa** Hallituksen esityksen mukaan ”ruoan valmistus ja sen laajamittainen lämmitys esimerkiksi silloin, kun iltavuorossa vastataan koko yksikön asukkaiden ruokien lämmityksestä”.

Ongelma muodostuu erityisesti viikonloppujen aterioista. Toimilupaviranomainen voi edellyttää erillisen tukityöntekijän palkkaamista viikonloppujen aterioiden valmistukseen/lämmitykseen. Todellisuudessa tarve viikonloppuisin tällaiselle työlle on 2-3 tuntia. Attendon näkemyksen mukaan tällaista tehtävää ei tule teettää erikseen palkattavalla (muutamaksi tunniksi) tukityöntekijällä, vaan tällaisen viikonloppujen aterialämmityksen voisi hoitaa myös hoitohenkilökuntaan kuuluva.

Laissa olevat määritelmät ja epäselvyydet johtavat mahdottomaan mekaaniseen määrittelyyn/laskentaan, jossa lähihoitajan viikkotyöaika (38,25) joudutaan pilkkomaan ”osiin” sen seikan määrittämiseksi, kuinka paljon on välitöntä ja kuinka paljon välillistä työtä.

Välitön	Välillinen	Välitön	Välitön	Välitön	Välitön	Välitön	Välillinen	Välitön	Välitön
---------	------------	---------	---------	---------	---------	---------	------------	---------	---------

38,25 tuntia/viikko

Työ tällaisen määrittelyyn on päivittäistä ja viikoittaista, koska tehtävien kesto muuttuu usein ja ei voida määrittää, että tietty välilliseksi määritelty askare kestää aina täysin saman määrän.

Lisäksi on syytä pohtia, onko esitetty ristiriidassa Hallituksen esityksessä todetun kanssa: ”*Jakoa välittömään asiakastyöhön ja välilliseen työhön ei tulisi soveltaa mekaanisesti niin, että se vaikeuttaa toimintaa yksikössä eikä sillä puututtaisi työnantajan työsopimuslain (55/2001) mukaiseen työnjohto-oikeuteen.*” (s. 95).

Aterioiden osalta yhtenä konkreettisenä asiana rajanvetoa ratkaisemaan tulisi lakiluonnoksessa Attendon näkemyksen mukaan todeta, että esimerkiksi aamu- tai iltapuuron lämmittäminen tai muu vähäinen ruoanvalmistus ei ole ”ruoan laajamittaista lämmitystä”. Samoin pienimuotoisen aterian valmistus (kuten voileivän voitelu) tulisi voida katsoa välittömäksi asiakastyöksi käytännön arkea helpottamaan. Kaiken kaikkiaan, välittömän ja välillisen asiakastyön määrittelyssä tulisi käyttää apuna kotihoidon toimintamallia.

Siivouksen osalta Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa oleva maininta välittömään asiakastyöhön kuuluvasta ”yllättävissä tilanteissa tehtävästä siistimisestä ja muusta asukkaan elinympäristön viihtyvyydestä huolehtimisesta” jää yleisluontoiseksi ja erittäin tulkinnanvaraiseksi. Näitä määritelmiä tulisi avata lain yksityiskohtaisissa perusteluissa konkreettisin esimerkein. Lain yksityiskohtaisissa perusteluissa tulisi määrittää, että välittömään asiakastyöhön osana hoivaa tulisi kuulua myös vähäistä siivousta, kuten pöytien pyyhintää, asiakashygieniaan liittyvää siivousta ja ruoan esille- ja poispanoon kuuluvia tehtäviä. Tämä määritelmä mahdollistaisi paremmin rajanvedon tekemistä välittömän ja välillisen asiakastyön välillä ja mahdollistaisi palvelutalojen kodinomaisen arjen toteutuksen myös käytännön elämässä. Samalla tällainen määritelmä veisi palvelutalossa tehtävän työn yhdenmukaisemmaksi kotihoidossa tehtävään työhön.

Pyykkihoidon osalta tulisi lain yksityiskohtaisissa perusteluissa määrittää, että asukkaan linavaatteiden ja likavaatteiden vienti asukashuoneesta pesutupaan ja/tai pesulaan lähtevään rullakkoon ei ole välillistä asiakastyötä. Pyykkihoidon osalta välillisenä asiakastyönä tulee ymmärtää olevan varsinainen pyykin pesu ja pyykkikoneen tyhjentäminen.

Laki johtaa hoivakodin koko henkilökunnan osalta 0,93 vähimmäismitoitukseen

Voidaan laskea karkeasti, että hoitajilla menee viikoittain arviolta 0,05 välillisiin työtehtäviin. Kun tähän yhdistetään se, että toimilupaviranomainen tulee todennäköisesti jatkossakin edellyttämään erillistä 0,10 tukipalveluindeksiä toimiluvissa ja se, että käytännössä hoivakodin johtajan ja lähiesimiehen työpanos on noin 0,03 ja se, että palveluntuottajalla tulee olla vähintään 0,05 ns. varaa/puskuria täyttääkseen ehdottoman 0,70 vaatimuksen varautuen mahdollisiin yllättäviin poissaoloihin/sairaustapauksiin, tarkoittaa tämä sitä, että hoivakodin kokonaismitoitus on jatkossa n. 0,93.

Yhtä kaikki, tämäkin tarkoittaa sitä, että Hallituksen esityksen taloudellisissa vaikutuksissa arvioitu kustannus on siis väärä.

Taloudelliset vaikutukset on arvioitu selvästi alakanttiin

Hallituksen esityksen taloudellisissa vaikutuksissa on arvioitu, että mitoituksen nostaminen 0,7:ään vaatisi alalle yhteensä 4417 uutta työntekijää ja aiheuttaisi 233 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset.

Attendon näkemyksen mukaan lakiluonnoksessa esitetyt arviot ovat **selvästi alakanttiin lasketut**. Hoitajia tarvitaan huomattavasti arvioitua enemmän ja esitetty rahoitus ei riitä mitoituksen nostoon lakiesityksessä edellytetylle tasolle.

- Lakiesityksessä arvioitu 238 m€/vuosi (+23,2 m€/vuosi) **ei missään nimessä riitä**. Hoitajatarve on selvästi yli 4400 hoitajaa ja syntyvä hoitajapula kiihdyttää palkkainflaatiota, niin todellinen hoitovuorokauden kustannusten nousu saattaa olla jopa tuplasti suurempi. Tämä tarkoittaa sitä, että rahaa tarvitaan valtiolta kunnille **vähintään 300m€/vuosi jo pelkästään tällä perusteella**.
- Lakiluonnoksessa laskettu 4417 työntekijää ei riitä, koska laskelma perustuu viimeisimpään, noin 1,5 vuotta sitten tehtyyn THL:n mitoitusseurantaan, joka on toteutettu huomattavasti nykytilaa paremman työvoiman saatavuuden aikana. Nyt työvoimavajetta on huomattavasti enemmän suhteessa THL:n seurannan ajanjaksoon ja alalla vallitsee todellinen työvoimapula useilla eri paikkakunnilla. Muun muassa niin sanottu kevään 2019 hoivakriisi on valitettavasti lisännyt alanvaihtoa. Attendon näkemyksen mukaan todellinen tarve on **6000 työntekijää**.
- Hallituksen esityksessä laskelma perustuu siihen, että alalle tulee palkata yhteensä 4417 uutta työntekijää. Todellisuudessa mitoitusvajeet yksittäisessä hoivakodissa eivät ole aina kokonaisia, ns. nuppilukuun perustuvia, työntekijöitä, vaan vaje on laskennallinen, esimerkiksi 1,5 työntekijää tai 2,3 työntekijää. Vaikka Hallituksen esityksessä laskelmien on todettu tehdyn niin, että alueelliset hoitajavajaukset on pyöritetty ylöspäin 0,50 hoitajaan tai 1 hoitajaan, eivät työnantajat välttämättä onnistu rekrytoimaan osa-aikaiseksi tulevaa 50 % työajalla toimivaa hoitajaa.
- Taloudellisten vaikutusten laskelman perustana käytetty yhden työntekijän vuosikustannus (n. 52k€/tt/vuosi) **ei riitä**, koska palkat nousevat kiihtyvästi työvoimapulauksen seurauksena.
- Yllä mainitusta seuraa, että Attendon näkemyksen mukaan rahaa tarvitaan vähintään 330 - 350m€ sekä lisääntyvä hoivan muu tarve eli yhteensä **n. 500m€ vuonna 2024**.

RAI edellytetään käytännössä otettavaksi käyttöön jo siirtymäkauden alussa

Hallituksen esityksessä tuodaan esille, että palveluntuottajien ehdottomana vaatimuksena on ottaa RAI-järjestelmä käyttöön siirtymäkauden jälkeen 1.4.2023 kansallisena hoitoisuutta arvioivana mittaristona. Hallituksen esitys on kuitenkin samaan aikaan rakennettu siten, että välittömän asiakastyön mitoituksen tulee jo siirtymäkaudellakin olla 0,70 ellei palveluntuottaja voi osoittaa, että alempi välittömän asiakastyönmitoitus katsotaan asiakkaiden hoidon ja hoivan tarpeiden mukaan riittäväksi. Herää kysymys: millä tavalla palveluntuottaja voi osoittaa mitoituksivaatimuksen olevan vielä siirtymäkaudella alle siirtymäkauden jälkeen vaadittavan ehdottoman 0,70 vähimmäistason?

Yhtä kaikki, edellä mainittu johtaa käytännössä tilanteeseen, jossa ainoa mahdollinen tapa osoittaa todellinen henkilöstötarve siirtymäkauden aikana on RAI-järjestelmä. Palveluntuottajilla ei ole tarkoituksenmukaista ottaa siirtymäkauden alussa käyttöön mitään muita järjestelmiä tai hoidon tarvetta kuvaavia ratkaisuja tietäen, että RAI-järjestelmä tulee pakolliseksi muutaman vuoden päästä.

Yllä kuvattua ongelmaa korostaa entisestään se, että RAI-järjestelmään liittyvä rahoitus ei ole täysimääräisesti käytössä siirtymäkauden aikana. Ainoastaan henkilöstön kouluttamiseen (sijais- ja matkustuskulut) liittyviä kustannuksia on huomioitu siirtymäkauden aikaisessa rahoituksessa (s. 50) ja osa käyttöönottokustannuksista (s. 52), mutta ei kaikkia käyttöönottokustannuksia. Lisäksi kustannukset on jaoteltu usealle eri vuodelle siirtymäkauden aikana. Attendon näkemyksen mukaan RAI-järjestelmän käyttöönottoa varten tarvittavat kustannukset tulisivat täysimittaisesti olla käytössä jo heti siirtymäkauden alussa.

Helsingissä, 5. päivänä maaliskuuta 2020

Ystävällisin terveisin,

Pertti Karjalainen

toimitusjohtaja

Attendo Suomi Oy

Joni Mäkelä

johtaja, Lakiasiat & Lupahallinto

Attendo Suomi Oy